

Blikverruimend

Dag van de Duitse taal 2020

Columns - 10 september 2020 - Auteur: Karolien Berkvens

Sinds 2011 zet de Actiegroep Duits zich in om de positie van de Duitse taal in Nederland te verbeteren. Dit jaar draait de Dag van de Duitse Taal om moderne Duitse literatuur. Ga er maar aan staan! De vraag 'waarom Duits?' is bijna net zo moeilijk te beantwoorden als 'waarom literatuur?'. Maar juist in het ontbreken van eenvoudige antwoorden, schuilt het belang van beide.

Natuurlijk, er zijn tal van functionele redenen om Duits te leren: Duitsland is onze belangrijkste handelspartner, met Duits vergroot je je kansen op de arbeidsmarkt en Berlijn is een geweldige stad, zoals de Actiegroep op haar website stelt. Bovendien is de rol van Duitsland binnen de Europese Unie niet te onderschatten.

Zelf heb ik in 2005 eindexamen Duits gedaan, maar eerlijk is eerlijk: ik beheerste de taal absoluut niet na het behalen van mijn vwo-diploma. Mijn motivatie liet destijds te wensen over, maar ik was geen slechte leerling. Ik geloof ook niet dat de docenten er veel aan konden doen, aangezien zij voor een groot deel gebonden waren aan het van hogerhand opgelegde curriculum. In mijn herinnering draaide Duits om vervelende rijtjes naamvallen en een onnavolgbare hoeveelheid werkwoorden aan het einde van elke zin.

Later heb ik me vaak afgevraagd waarom de lesboeken op middelbare scholen überhaupt tweetalig zijn, en waarom de docent ook Nederlands spreekt. Het onderwijs bracht Duitsland niet dichterbij, Duits leek haast een dode taal, omdat je het eerder vertaalde dan sprak. Pas toen ik jaren later in Berlijn ging wonen en me de taal eigen maakte, ontdekte ik de schoonheid ervan.

In zijn boek 'Der Sprachverführer' beschrijft de journalist (en Germanist) Thomas Steinfeld hoe het Duits zich in de 18e eeuw als *Kultursprache* ontwikkelde. Van een Duitse republiek was toen nog geen sprake, 'Duitsland' bestond uit een verzameling staten en koninkrijken zonder overkoepelend bestuur.

"In einer beispiellosen Anstrengung", schrijft Steinfeld, legde een groep dichters, schrijvers en filosofen de basis van het Duits dat vandaag de dag nog gesproken wordt. In hun boeken en brieven schiepen zij "ein neues, reicheres, leichteres Deutsch - nicht für die Politik, [...] sondern für die Kultur".

Het is dan ook geen wonder dat een groot aantal van de Duitstalige romanschrijvers die ik interviewde, voor hun werk deze poëtische taal boven hun moedertaal verkiest. Neem iemand als Ilija Trojanow, die zijn eerste levensjaren in Bulgarije doorbracht of Nino Haratischwili, die aan de theaterschool in Hamburg merkte dat haar verbeelding zich in het Duits beter liet vangen dan in het Georgisch.

De van oorsprong Kroatische schrijfster Marica Bodrožić heeft dit proces beschreven in haar boek 'Sterne erben, Sterne färben. Meine Ankunft in Wörtern'. Bodrožić ontvluchtte in de jaren tachtig het toenmalige Joegoslavië en Duits werd voor haar niet alleen de taal van de vrijheid, maar gaf haar ook de woorden om over haar kindertijd te vertellen. "Die deutsche Sprache", schrijft Bodrožić, "baut in mir an einem Gerüst, an einem Lobgesang; an der Erinnerung der Seele."

Juist in de afstand die we tot een tweede taal ervaren, ligt de mogelijkheid om dichterbij onszelf te komen. Wie Duits leert, werpt automatisch een nieuwe (kritische) blik op zichzelf en de wereld om hem heen. En precies daarin ligt de overeenkomst met de literatuur. Het leren van Duits, het lezen van een roman, beide stellen ze je in staat de werkelijkheid vanuit een (net iets) ander perspectief te bekijken.

Als je die twee combineert, openbaart zich een schat aan kennis en verhalen. De Duitse literatuur schept *Freiräume* in een wereld waarin de roep om eenduidige antwoorden soms oorverdovend lijkt.

Of, om Marica Bodrožić nog eens aan te halen: "Mit Büchern hatte ich das Deutsche erlernt, mit der Vorstellungskraft, die mir zu einem Wissen verhalf, das nirgendwo nachzuprüfen war."

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/39703/blikverruimend>